

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ США

Андрій Мандюк

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація

Исследование проведено с целью определения специфики физического воспитания в системе среднего образования США. В работе приведены результаты анализа программ по физическому воспитанию, на основании которых проходят занятия по физической культуре в средних школах США. Определены основные подходы к формированию программ по физическому воспитанию. В работе анализируются особенности использования программного материала в процессе физического воспитания.

Ключевые слова: программы, физическое воспитание, средняя школа, США.

Annotation

The research was carried out in order to determine the specific features of physical education in the American system of secondary education. The analysis of the physical training syllabus which are the basis for the physical education lessons in the USA are given as examples in this scientific work. There were determined main methods of physical training syllabus forming. The usage of the corresponding syllabus in the teaching of physical training in the American secondary schools is under analysis.

Key words: syllabus, physical training, secondary school, USA.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні актуальною залишається проблематика оптимізації основ існуючої системи фізичного виховання. Особливо виразно це видно на прикладі змін, які вже не перший рік відбуваються у фізичному вихованні, як складовій системи середньої освіти. Насамперед, ці зміни торкнулися змісту навчальних програм, а також підходів до їх формування.

Зазначені обставини, не завжди позитивно сприяють досягненню загальної мети фізичного виховання з учнями різних вікових груп, а також зумовлюють численні дискусії між фахівцями, щодо необхідності реформ в тому вигляді, в якому вони здійснюються.

Вивчення досвіду фізичного виховання провідних світових країн може допомогти вирішити низку проблем, які на сьогодні постали перед вітчизняними науковцями та педагогами, а також стимулювати вдосконалення національної системи освіти, зокрема, її системи фізичного виховання.

В цій публікації ми звертаємо увагу на особливості фізичного виховання в системі середньої освіти США. Економічна система та система освіти США – є одними з найуспішніших у світовому вимірі. Саме тому, на нашу думку, підходи до організації різних сфер суспільного життя цієї країни можуть стати цікавим об'єктом вивчення для вітчизняної науки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Система фізичної

культури США, природно, уже не перше десятиліття залишається об'єктом дослідження у багатьох наукових працях. Протягом останнього часу багато авторів досліджували широкий спектр питань, пов'язаних з тими чи іншими складовими процесу фізичного виховання в сполучених штатах. Зокрема, дошкільне фізичне виховання вивчали С.І. Гуськов та Є.І. Дегтярьова [3]. О.В. Віндюк досліджувала особливості спортивно-оздоровчої роботи з дітьми 5-7 років, а також аналізувала історію шкільних програм з фізичного виховання в США (2001 р.) [1].

Проблематику підготовки фахівців з фізичного виховання у вищих навчальних закладах США досліджувала Т. Ю. Осадча (2005 р.) [5].

Слід зазначити, що згадані дослідження проводились здебільшого фахівцями в галузі педагогіки. Кількість наукових праць, присвячених вивченню досліджуваної проблематики, авторами яких є фахівці з фізичного виховання, на сьогодні, є відносно незначною.

Мета дослідження – визначити місце фізичного виховання в системі середньої освіти США.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, аналіз і синтез.

Результати дослідження. Фізичне виховання є неодмінною складовою навчального процесу в загальноосвітній школі США. Особливістю фізичного виховання в США є наявність загальнонаціональних стандартів у цій сфері,

а також рекомендації провідних організацій з фізичної культури та спорту, які стосуються розробки шкільних програм з фізичного виховання [5].

Фізичне виховання є обов'язковим предметом, починаючи з молодшої школи. Фізичному вихованню відводиться приблизно 1/6 частина часу, передбаченого на усі навчальні дисципліни.

У середній школі (7—9 класи) одну третину навчального часу відводить на вивчення загальної для всіх програми: англійська мова та мовленнєва культура, математика, природничі дисципліни, історія США, всесвітня історія, фізична культура. Решта навчального часу віддається на вивчення курсів за вибором.

У старшій школі учні мають право досить вільного вибору тих чи інших навчальних дисциплін. Проте, вони повинні виконати мінімальні вимоги для отримання диплому. Ці вимоги встановлюються шкільною радою. На фізичну культуру, при цьому відводиться 1-2 роки.

Не зважаючи на те, що заняття з фізичного виховання в цей період не є обов'язковими, значна кількість старшокласників залучені до спортивної діяльності (рис.1). Як видно з рисунку, протягом навчання в 10-12 класах майже половина старшокласниць є залученими до збірних команд з видів спорту, тоді як заняття з фізичної культури відвідує відносно незначний відсоток учениць.

Кожен шкільний округ, школа, вчитель фізичного виховання повинні складати власну програму, враховуючи положення та рекомендації урядових програм, адаптовуючи існуючі наукові теоретичні концепції до умов конкретної общини, школи або класу [6].

На практиці складанням шкільних програм займаються відділи освіти адміністрацій штатів, а в більшості штатів (понад 60%) програми складаються на рівні самих шкіл на основі реко-

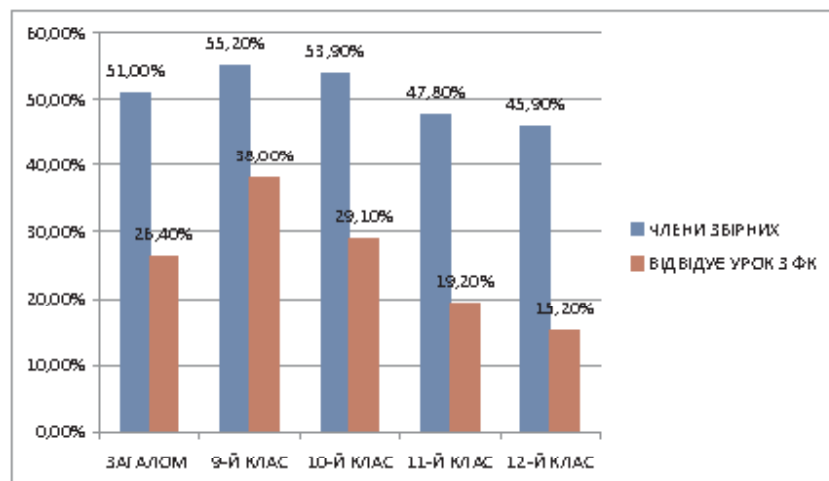

Рис 1. Залучення учениць старшої школи до збірних команд з видів спорту

мендацій провідних організацій в цій сфері.

Кількість навчального часу, що відводиться для занять фізичним вихованням, в різних штатах є приблизно такою: 936-1320 год. на рік – 12,2%; 360-780 год. на рік – 26,8 %; 120-270 год. на рік – 43,9 %; не визначено – 17,1%.

Перший етап розробки навчальної програми на місцевому рівні здійснює спеціально створена комісія, що складається з викладачів фізичного виховання, адміністратора школи, координатора навчальних програм на рівні округу, батьків. Ця комісія визначає цілі програми та спектр різновидів рухової активності, що рекомендуються в навчальних курсах для кожного класу. На другому етапі складання програми кожен викладач робить її більш спеціалізованою, такою, що відповідає потребам кожного класу, з врахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів [4].

У грудні 1987 р. Сенат США ухвалив «Резолюцію з питань фізичного виховання», яка рекомендувала місцевим органам самоврядування включити в навчальні плани початкових шкіл щоденні заняття фізичною культурою. Фахівці вважають, що в середніх і старших класах їх слід проводити по 1-й годині. Але зараз у 40%

американських шкіл заняття проводять не щодня [6].

Відповідно до резолюції, розроблена нова навчальна програма для дітей та підлітків починаючи з дитячого садка до 12-го класу школи. Нова програма під назвою «Physical Best» («Фізична досконалість») містить п'ять основних розділів: «Аеробна витривалість», «Гнучкість», «М'язова витривалість», «М'язова сила» і «Гармонійне фізичний розвиток». Програма побудована на принципах індивідуального підходу, постійного оновлення навчального матеріалу і стимулювання учнів [6].

У школах США не має єдиних обов'язкових програм з фізичної культури. Кожен викладач складає програму на свій погляд. Зміст її може залежати від поглядів вчителя фізичної культури, від ставлення директора або інших високопоставлених осіб, від прихильності школярів до ігор, фізичних вправ, спортивних розваг тощо.

У 2009 році було проведено спеціальне дослідження тенденцій фізичної культури у середніх школах США. Дослідження базувалося на аналізі практики фізичного виховання у відповідних закладах [7]. Дослідження, зокрема, включало опитування вчителів фізичної культури. Спектр запитань охоплював широке коло про-

блем фізичного виховання. Ми в межах цієї публікації зупинимося лише на деяких з них, а саме тих, що є актуальними і для вітчизняної системи освіти. На запитання «На чому акцентуються програми з фізичного виховання у вашій школі?», були отримані такі відповіді (табл. 1).

Як видно з таблиці, у початковій школі програми з фізичного виховання спрямовані переважно на вирішення завдань формування і вдосконалення нових форм рухів. Ці завдання у вітчизняній теорії фізичного виховання включаються до групи освітніх завдань. У відповідних програмах середніх та старших шкіл акцент зроблено на вирішенні оздоровчих завдань. Цікаво, що, так би мовити, спортивній складовій відводиться досить незначний відсоток програмного матеріалу [7].

Цікавою, на нашу думку, є інформація щодо видів спорту та різновидів рухової активності, які вчителі фізичної культури найчастіше включають у шкільні програми з фізичного виховання. Так, на запитання «Які види рухової активності пропонуються у вашій школі?» вчителі середніх шкіл США дали відповіді, наведені в таблиці 2.

Поряд з традиційними для нас видами спорту, в шкільних програмах США трапляються й досить оригінальні. Насамперед, це Exergames (використання спеціальних комп'ютерних симуляторів, які передбачають рухову активність людини), що практикується, загалом, у 31 % шкіл; гольф; метання тарілок фрісбі, скейтбордінг тощо.

Як видно з даних, представлених у таблиці, однією з найпоши-

реніших форм рухової активності в школах США є так званий персональний фітнес. Він практикується у 88 % середніх шкіл [7]. Важко однозначно стверджувати, що вкладається в це поняття (це потребує додаткового дослідження), проте очевидним є факт індивідуалізації рухової активності.

В контексті вищезгаданих даних, цікавим видається факт більшої поширеності в середніх школах США традиційного для європейців футболу, тоді як популярний у США, так званий, американський футбол практикується в дещо меншому відсотку шкіл.

У США поряд з академічними заняттями, у навчальних планах і програмах велика увага приділяється шкільному спорту. Цю роботу проводять шкільні спортивні клуби або ініціативні групи

Таблиця 1.

Пріоритети в програмах з фізичного виховання у середніх школах США

Варіанти відповідей	Початкова школа (%)	Середня школа (%)	Старша школа (%)	Загалом (%)
Оздоровчий фітнес	33	63	67	49
Рухові навички та форми рухів	53	17	13	33
Формування характеру, особиста та соціальна культура	12	12	12	12
Підготовка до змагань	2	9	8	6
Кількість шкіл	522	308	302	1211

Таблиця 2.

Найпоширеніші різновиди рухової активності в школах США (n=1211)

Варіанти відповідей	Початкова школа (%)	Середня школа (%)	Старша школа (%)	Загалом (%)
1. Баскетбол	91	96	94	93
2. Персональний фітнес	85	89	92	88
3. Волейбол	82	93	91	88
4. Стрибки зі скакалкою	97	85	66	86
5. Футбол (європейський)	84	85	81	83
6. Бейсбол/ софтбол	64	85	84	75
7. Американський футбол	63	88	78	74
8. Танці	83	67	51	70
9. Дисковий спорт (метання тарілок «Фрісбі»)	60	74	78	69
10. Різновиди хокею	62	73	56	64

під керівництвом батьківського комітету. За даними журналу «Sports Illustrated», в США є близько 25 тис. таких клубів, тобто вони створені майже в кожній школі.

В 2001 році, велика кількість старшокласників взяла участь у змаганнях: в спортивних командах (39 %), відвідували музичні і мистецькі колективи (25%), академічні клуби (15%), брали участь у шкільному самоврядуванні (11%) [3].

У кожному з штатів проводиться свій чемпіонат з певних видів спорту, що культивуються у відповідному регіоні. Між штатні змагання на рівні школярів не проводяться, але в густонаселених штатах існує кілька міжшкільних федерацій (так, у Каліфорнії їх 13), команди діляться на дивізіони та конференції.

Шкільні команди складаються виключно з учнів даної школи, а принципи набору в «паблік скул» учнів дуже суворі. Вони обов'язково повинні жити в найближчих околицях. Навіть якщо школа, куди переходить учень, знаходиться в тому ж районі, де й стара, за встановленими правилами він цілий рік не може грати за нову команду [3]. У шкільні збірні команди з видів спорту учень може потрапити, лише пройшовши спеціальний відбір, який передбачає виконання досить серйозних нормативів.

Студенти, які виступають за команду коледжу, отримують так звану спортивну стипендію, що є одним із способів допомоги студентам оплатити вартість навчання. Національної асоціації студентського спорту (NCAA) близько 1 млрд. доларів щороку надає на спортивні стипендії спортсменам. Більше 126 000 студентів-спортсменів отримують частково або повну спортивну стипендію. Ці стипендії надають-

ся і вводяться безпосередньо кожним навчальним закладом [8].

Загалом американський спорт - це свого роду піраміда. Наприклад, у школах в американський футбол грають близько 5 мільйонів дітей, в коледжах продовжують активно займатися футболом близько 80000 атлетів, а вже в професійних клубах грають не більше 5 000 спортсменів (щорічно близько 300 новачків потрапляє на драфт Національної футбольної ліги). Не складно уявити, якого рівня атлети представляють еліту американського спорту. Це, дійсно, кращі з кращих [3].

Висновки

Фізичне виховання є обов'язковою складовою системи освіти США, і здійснюється у формі обов'язкових занять, індивідуальних занять та у змагальних формах. Змагальні форми діяльності є дуже поширеними серед учнів різного віку.

Організація процесу фізичного виховання в значній мірі залежить від законодавства окремих штатів, дирекції шкіл, учителів фізичного виховання, а також побажань батьків та учнів. Програми з фізичного виховання, що застосовуються в середніх школах США є досить різносторонніми. Вони включають значну кількість різновидів організованої рухової активності, які практикуються в тій чи іншій школі, залежно від матеріально-технічного та кадрового забезпечення. Спільною рисою для усіх шкільних програм з фізичного виховання – є відповідність державним стандартам у сфері фізичної культури.

Перспективи подальших досліджень. Детальнішого аналізу надалі потребує безпосередньо зміст та структура занять фізичною культурою, що практикуються в загальноосвітніх школах

США. Цікавим також є вивчення відмінностей у навчальних програмах з фізичного виховання в окремих штатах.

Література:

1. Виндюк О.В. История развития школьных программ по физическому воспитанию в США // Педагогика і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр. – К.: Запоріжжя, 2001. - Вип. 21. – С. 292 – 295.
2. Осадча Т.Ю. Професійна підготовка викладачів фізичного виховання в університетах США: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04 / Осадча Тетяна Юріївна. - Луганськ, 2005. - 227 с.
3. Школьный спорт в США [Електронний ресурс] // Режим доступу до дж.: <http://kamenskysun.livejournal.com/5743.html>
4. The American Education System. [Електронний ресурс] // Режим доступу до дж.: http://www.internationalstudentguide.totheusa.com/articles/american_education_system.php
5. Moving Into The Future: National Standards for Physical Education [Електронний ресурс] // Режим доступу до дж.: <http://www.aahperd.org/naspe/standards/nationalStandards/>
6. Physical Education Program [Електронний ресурс] // Режим доступу до дж.: <http://www.pe-central.org/websites/peprogram-sites.html>.
7. Physical Education Trends in Our Nation's Schools [Електронний ресурс] // Режим доступу до дж.: www.aahperd.org/naspe/about/announcements/upload/PE-Trends-Report.pdf
8. Sports in America School College Sports [Електронний ресурс] // Режим доступу до дж.: <http://usa.usembassy.de/sports-youth.htm>

